

נושא העבודה

היזק על ידי כלב

העבודה מוגשת בחסות העמותה של נוער

שוחר משפט עברי

הקדמה

בחרתי לעסוק בנושא זה מכיוון שאני בעצמי בעלים של כלבה, כך שעולם זה קרוב אליי ונוגע בי אישית. במהלך העבודה נחשפתי לחובותיי וזכויותיי בתור בעלים של כלב, מה ההשלכות אם וכאשר הכלב שלי יתקוף עובר עורך או אפילו אחד מחברי או בני משפחתי. באופן אישי אני מרגיש שחובתנו של כל בעל/ת כלב/ה לעבור בתקנון שידע לפני שהוא חושב ליטול אחריות על כלב/ה שידע למה הוא מתחייב בתחום החוקי.

נושא זה בנוסף נוגע בי אישית מכיוון שאני חיי בקיבוץ, ובקיבוץ מותר לכלבים להסתובב חופשי ברחבי הקיבוץ, אין שום חוק בקיבוץ שמחייב אותך להיות עם הכלב כאשר הכלב קשור לרצועה ורסן נמצא על פיו אך מה יקרה ברגע שכלב יתקוף אדם? מקרה של תקיפת ילד אכן קרה אצלנו, אך את מי להאשים במקרה כזה? את הבעלים ששחרר את הכלב למרות שיכל הכלב בדיעבד לתקוף? או אולי הקיבוץ כי אין שום חוק שאוסר על כך שכלב ישוטט חופשי ברחבי הקיבוץ? או אולי הילד שכנראה התגרה בכלב ובגלל זה הכלב תקף את הילד? או שבכלל הוריו של הילד אשמים בכך שהילד הותקף מכיוון שהם לא השגיחו על ילדיהם? ניתן לשאול כאן לא מאת שאלות מי אשם ומי לא, אך לא פשוט יותר ללמוד את החוק ולדעת מה על פי מדינת ישראל מותר לך ומה אסור לך בכל אשר הנוגע לכלבך? אחרי הכל, אי ידעת החוק אינו מונע ממנו, כלומר אולי באמת לא ידעת שכלבך נמצא ברשימת זני הכלבים המסוכנים שמחויבים להיות קשורים ברצועה ושרסן נמצא על פיהם עלפי החוק (הסבר על כך נמצא במשפט הפלילי, 4.1 כלבים מסוכנים), אך זה אינו מוריד ממך, בעלי הכלב, את האחריות ואינו פותר אותך מהמקרה.

תוכן עניינים:

עמוד	נושא
1	הקדמה אישית
2	תוכן עניינים
3	מבוא
4-11	פרק א' - גישת משפט עברי להיזק ע"י בעל חיים
5	הגדרות המשפט העברי לנזק על ידי בעלי חיים
5	הגדרת הנזק ואחריות הבעלים עפ"י ההלכה
5	בחינת פרוש רש"י
7	בחינת פרוש הריב"א
9	בחינת פרוש הרמב"ם
10-11.....	משמעויות להגדרת הקרן לאור ניתוח פסיקות
12-13	פרק ב' – פסיקות להיזק כלב עפ"י המשפט העברי
12	נשיכת כלב כנגיחת שור
12-13.....	פיצוי נשיכת כלב
14	פרק ג' - היזק ע"י כלב במשפט האזרחי
14... ..	סעיפי פקודת הנזיקין העוסקים בהיזק ע"י כלב
15-17	פרק ד' -היזק ע"י כלב במשפט הפלילי
15-16	החזקת כלב מסוכן
	מקרים בהם לא יועמד לדין אדם בעברת אי נקיטת אמצעי זהירות
16-17	בחיה
17	תביעה אזרחית בגין אי נקיטת אמצעי זהירות בחיה
18	פרק ה' – ניתוח פסק דין : נשיכת כלב.
19	סיכום
20.....	ביבליוגרפיה

מבוא

בעבודה זו אני אבחן את היחס של עולם המשפט כלפי בעלים של כלב אשר גרם לנזק בכך שתקף אדם אחר / גרם נזק ברכוש.

אסקור את ההגדרות לנזק, לאחריות ולעקרונות הענישה בעמדות חז"ל במשפט העברי. בהמשך אתייחס לסוגיה האם ניתן להשליך מקביעות לגבי נזק מבהמה ספציפית לאירועים בהם נגרם נזק ע"י כלב וספציפית לגבי נשיכת כלב.

אבדוק האם קיימת מדיניות ספציפית לנושא היזק ע"י כלב ואם ניתן להכליל נזק זה במסגרת ההגדרות שנקבעו לנזק על ידי בהמות.

אני אנסה להציג את הסוגיה, כפי שנקבעה במשפט העברי תוך התייחסות לקביעות לגבי בהמות ואציג את חלק מהדילמות העיקריות כגון: אחריות הבעלים של החיה, אופייה של החיה והגדרת הנזק והקנס כפי שנבחנו ע"י חכמי ההלכה את עיקרי המחלוקות ביניהם.

אנתח את נושא נשיכת הכלב עפ"י פסיקות המתבססות על המשפט העברי ואגיע את ההגדרות להיזק על ידי כלב במשפט האזרחי והפלילי.

אנסה לענות על שאלות כמו, האם תמיד הבעלים הוא האחראי הבלעדי על כך שכלבו תקף או גרם נזק, והאם יש לכך קשר לסוגיית הפיצוי על הנזק.

פרק ראשון - גישת המשפט העברי

לפני שאכנס לנושא תקיפת כלב אני בחרתי להתחיל לבחון את התייחסות המשפט העברי לנזק נגרם ע"י בעלי חיים באופן כללי. ההלכה מתייחסת לנושא זה ומגדירה את המסגרת לבחינת הסוגיה במסגרת מה שמכונה "ארבעת אבות נזיקין"¹ המסמלים את הסוגים השונים של נזק.

1.1 הגדרות המשפט העברי לנזק על ידי בעלי חיים

ארבעת אבות נזיקין - חז"ל מנו את אבות נזיקין על פי הפסוקים בפרשת משפטים² ובפרשת אמור³ המשנה הראשונה במסכת בבא קמא מכנה אותם בשמות "**שור**", "**בור**", "**מבעה**" ו"**הבער**", פרטי הדינים הקשורים בהם מהווים בסיס לדיני הנזיקין בהלכה היהודית.

הגדרת הנזק - ההלכה היהודית מתייחסת לנושא הנזק כנזק שהבהמה עושה ובוחנת משמעויות לפי אופי החיה והתנהגותה. נזק מבהמה אשר כוונתה להזיק, מוגדר כ"קרן". "קרן" בדיני נזיקין בהלכה, שייך לקטגוריות נזקי ממון ונזקי בהמה⁴. נזקי "קרן" הם נזקים שנעשו על ידי בעל חיים בעודו נוהג בתוקפנות.

נזק ואחריות לנזק - חכמי התורה חלוקים באשר להגדרת הנזק והאחריות שחלה על הבעלים. ומכאן יש הגדרות לקרן, או חצי קרן = המוגדר "קנס". עיקר המחלוקת נובעת משני משתנים:

- א. מהגדרת התנהגות של הבהמה – האם הייתה כוונה להזיק או לא.
- ב. האם הבעלים של הבהמה הופתעו מהתנהגות הבהמה או שהיא הייתה צפויה

1.2 הגדרת הנזק ואחריות הבעלים עפ"י ההלכה

הדעות של חז"ל חלוקות בסוגיות אלו. יש הטוענים כי אם הבהמה לא התנהגה בצורה האופיינית לה – הבעלים פטורים מאחריות ועליהם לשלם רק קנס, אך אם ההתנהגות היא אופיינית לחיה חלה אחריות על הבעלים שחובתו לשמור על החיה. יש הטוענים שאין כאן עניין של אחריות בעלים, האחריות היא בכל מקרה עליהם, אלא שהתורה חסה עליהם מאחר שטרם הוזהרו. הצגת עמדות באשר להגדרת הנזק יפורטו בהמשך פרק זה. ההחלטה מהו נזק תגדיר גם את הפיצוי שיינתן ובשל כך חשיבותה. דוגמה

¹ תלמוד בבלי, בבא קמא, פרק ב', עא.

² שמות, כ"א-כ"ב, פרשת משפטים.

³ ויקרא, כ"ד, פרשת אמור.

⁴ קאהן י', 'ב- הגדרת קרן', בית מדרש וירטואלי ע"ש ישראל קושיצקי, כסלו, תשע"ו.

להגדרת גובה הפיצוי ניתן לראות בדוגמה שאתן לגבי **קביעת גובה הפיצוי בהגדרת 'שור תם' או 'שור מועד'**⁵ על פי ההלכה, המתבססת על החוק המקראי בפרשת משפטים, נקבע גובה הפיצוי שחייב בעליו של החיה המזיקה לשלם, כערך הנמוך מבין שני תעריפים: **א.** חצי משווי הנזק שנעשה **ב.** השווי הכולל של החיה שנגחה. התעריף הייחודי הזה נאמר רק לגבי נזקי קרן של 'שור תם', כלומר שור שאינו מוכר וידוע כנגחן. לעומת זאת, שור המועד, אשר נגח כבר שלוש פעמים קודם לכן, כאשר הוא נוגח פעם נוספת – בעליו מתחייבים לשלם פיצוי מלא על הנזק שהוא גרם. כך למדנו⁶: "מאי שנא קרן, דכוונתו להזיק וממונך ושמירתו עליך, הני נמי כוונתן להזיק וממונך ושמירתן עליך". "לא ראי הקרן שכוונתו להזיק כראי השן שאין כוונתו להזיק". וכך מצאנו בדף ה'⁷: - "אמר רבא: וכולהו כי שדית בור בינייהו, אתיא כולהו במה הצד לבר מקרן, משום דאיכא למיפרך: מה לכולהו שכן מועדין מתחילתן; ולמאן דאמר: אדרבה, קרן עדיפא שכוונתו להזיק, אפילו קרן נמי אתיא". **מתוך סוגיות אלו יוצא באופן ברור שהגדרת קרן היא כוונה להזיק.**

אך מסקנה זו לכאורה נסתרת מהסוגיה בדף טו: העוסקת בתשלומי חצי נזק של קרן תמה. הגמרא⁸ מביאה מחלוקת בין רב פפא ורב הונא בריה דרב יהושע אם תשלום חצי נזק הוא בגדר קנס או בגדר ממון. **הכרעת הגמרא היא שתשלום חצי נזק הוא קנס.** הגמרא ממשיכה "והשתא דאמרת פלגא נזקא קנסא, האי כלבא דאכל אימרי ושונרא דאכלה תרנגולא - משונה הוא ולא מגבינן בבבל". מכאן משמע, שכלב שאכל כבש משלם חצי נזק מדין קרן, מאחר שאכילה זו משונה היא, וזאת על אף שכוונת הכלב אינה להזיק כי אם ליהנות. מתוך סוגיה זו אנו מסיקים שהמאפיין של קרן הוא שינוי, אפילו אם אין שינוי זה נעשה מתוך כוונה להזיק. מסקנה זו לכאורה סותרת את שלמדנו בסוגייתנו, שהגדרת קרן היא נזק מתוך כוונה להזיק.

1.3 בחינת פרוש רש"י:

מבוכה דומה קיימת בפירושו של רש"י⁹. בדף ב: רש"י מדגיש וחוזר ומדגיש, שקרן מאופיינת על ידי כוונה להזיק. בפירושו על דברי הגמרא "תולדה דקרן מאי היא נגיפה נשיכה רביצה ובעיטה" כותב רש"י "נגיפה - שדחפה בגופה והזיקה בכוונה, רביצה - שראתה כלים בדרך והלכה ורביצה עליהן כדי לשברן, בעיטה - שבעטה ברגליה ושברה

⁵ תלמוד בבלי, בבא קמא, פרק א.

⁶ שם, פרק ג'

⁷ שם, דף ה', עב.

⁸ שם, דף טו.

⁹ שם, דף ב.

את הכלים ואהכי הוו תולדה דקרן, דכוונתן להזיק כי קרן ואין הנאה להזיקה כי קרן ואין הזיקו מצוי תדיר". הרי לנו שלדעת רש"י, תנאי הכרחי כדי להגדיר נזק כקרן או כתולדותיה הוא הכוונה להזיק. אולם בדף טו¹⁰: על המקרה של כלב שאכל אימרא, רש"י כותב "משונה הוא - דאין דרכן בכך והוי תולדה דקרן לשלם חצי נזק". כלומר, תולדה של קרן מוגדרת על פי עצם השינוי, אף אם אין שום כוונה להזיק.

אפשר להציע פתרון לסתירה זו על פי שיטת רבנו תם. דברי הגמרא¹¹ "אמר רבא: וכולהו כי שדית בור בינייהו, אתיא כולהו במה הצד לבר מקרן, משום דאיכא למיפרך: מה לכולהו שכן מועדין מתחילתן; ולמאן דאמר: אדרבה, קרן עדיפא שכוונתו להזיק, אפילו קרן נמי אתיא". בזהות המאן דאמר קרן עדיפא דכוונתו להזיק, יש מחלוקת בין הראשונים. רש"י כותב: "לא איתפרש היכא". אבל רבנו תם מזהה שיטה זו על פי הסוגיה בדף טו¹². - "אתמר: פלגא נזקא - רב פפא אמר: ממונא, רב הונא בריה דרב יהושע אמר: קנסא. רב פפא אמר ממונא, קסבר: סתם שוורים לאו בחזקת שימור קיימן, ובדין הוא דבעי לשלומי כוליה, ורחמנא הוא דחס עליה דאכתי לא אייעד תוריה; רב הונא בריה דרב יהושע אמר קנסא, קסבר: סתם שוורים בחזקת שימור קיימי, ובדין הוא דלא לשלם כלל, ורחמנא הוא דקנסיה כי היכי דלנטריה לתוריה". לפי רבנו תם, רב פפא ורב הונא בריה דרב יהושע נחלקו אם נגיחה של שור תם היא מעשה משונה. לפי רב הונא בריה דרב יהושע נגיחת שור תם היא משונה, ומעיקר הדין הבעלים שהופתעו ממעשה השור פטורים לגמרי, אלא שהתורה הטילה עליהם קנס של חצי נזק. מאידך, לפי רב פפא אין נגיחת שור תם נחשבת כדבר משונה, ומעיקר הדין על הבעלים שפשעו לשלם נזק שלם, אלא שהתורה חסה עליהם מאחר שטרם הוזהרו. לפי פירוש זה, רבנו תם טוען שהפירכא "מה לכולהו שכן מועדין מתחילתן" נאמרה רק לפי רב הונא בריה דרב יהושע הסובר שקרן תמה אינה מועדת מתחילתה. אך לדעת רב פפא שגם קרן תמה מועדת מתחילתה אלא שהקילה עליו התורה, אין כאן פירכא, ולכן אדרבה "קרן עדיפא משום שכוונתו להזיק".

נמצא, שרק לדעת מאן דאמר פלגא נזקא קנסא, אפשר להגדיר קרן כמשונה. אך למאן דאמר פלגא נזקא ממונא, אין קרן משונה, אף על פי שהבעלים אינו משלם אלא חצי נזק. ועיין בתוספות¹³ הטוענים שלפי רב פפא הסבור שפלגא נזקא ממונא, כלב שאכל כבש אינו חייב כלל משום שאין לנו שום מקור לחייב היזק משונה. "אבל למ"ד פלגא דנזקא

¹⁰ תלמוד בבלי, בבא קמא, דף טו.

¹¹ שם, שם, דף ה.

¹² שם, שם, דף טו.

¹³ תלמוד בבלי, בבא קמא, דף טו, ד"ה והשתא.

ממונא לא מיחייב כלל, דמהי תיתי? דמקרא לא אתיא, דקרא אורחיה הוא דסתם שוורים לאו בחזקת שימור קיימי, והאי משונה הוא, דלאו אורחיה דכלבא למיכל אימרי רברבי; אבל למ"ד פלגא נזקא קנסא הוי תולדה דקרא, דתרוייהו משונים הם אע"ג דקרא כוונתו להזיק."

להגדרת קרא כנזק משונה יש להביא ראיה נוספת. שנינו במשנה ¹⁴ שנחש מועד מתחילתו כדין נזקי שן ורגל. בתוספות ¹⁵ מבואר שנחש אינו חייב מדין שן שהרי כוונתו להזיק ואין לו הנאה בהזיקו. עם זאת, תוספות קבעו שנחש חייב מדין רגל מאחר שדרכו בכך. הרי לנו, שלפי תוספות היזק שאינו משונה אינו קרא, אפילו אם קיימת כוונה להזיק. ובלשונם של התוספות: "ואפילו נחש שאין נהנה מנשיכתו, כדאמרינן בפ"ק דתענית (דף ח.) שנתקבצו כל החיות אצל הנחש ואומרות לו מה הנאה יש לך, מ"מ כיון דאורחיה בהכי הוי כמו רגל ופטור ברה"ר, ולא הוי כמו קרא בתר דאייעד אע"פ דמתכוין להזיק". דבריהם מובנים לשיטת רב הונא בריה דרב יהושע שהלכה כמותו, המגדיר קרא משום השינוי ולא משום שכוונתו להזיק.

לאור פירושו של רבנו תם, הסתירה בין הסוגיות מתיישבת מאליה. הסוגיה בדף טו¹⁶: המגדירה כל נזק משונה אפילו ללא כוונה להזיק כקרא, נאמרה לדעת מאן דאמר פלגא נזקא קנסא. לעומתה, הסוגיה בדף ב¹⁷: הקובעת שקרא כוונתו להזיק, נאמרה על מנת להסביר את דברי רב פפא שישנן תולדות שאינן כיוצא בהם. רב פפא הוא שסובר שחצי נזק הוא ממון, וממילא לדעתו אין קרא שור תם משונה. מאחר שלדעתו ההגדרה המתאימה לקרא אינה נזק משונה, נבחרה הגדרה אחרת - כוונה להזיק.

העולה מדברינו הוא, שלפי ההלכה שחצי נזק הוא קנס, כוונה להזיק בלי שינוי אינה קרא, ומאידך, שינוי בלי כוונה להזיק נחשב לקרא. מכאן, שבהגדרת קרא, שינוי הוא תנאי הכרחי ומספיק, כאשר כוונה להזיק אינה גורם משמעותי כלל.

1.4 בחינת פרוש הריב"א ¹⁸ - (מובאת בשטמ"ק ד"ה וריב"א) היא שגם רב פפא הסובר פלגא נזקא ממונא, יחייב את בעלי כלב שאכל כבש, משום שגם לדעתו קרא היא משונה. וכך מובאים דבריו בשיטה מקובצת: "ורב"א אומר דאפילו למאן דאמר פלגא נזקא ממונא מיקרי קרא משונה, אבל אינו משונה כל כך שיהא נחשבין תשלומין לקנס, ואם כן אף לדבריו מצינו משונה שמשלם". לפי שיטה זו, גם מאן דאמר שחצי נזק הוא ממון

¹⁴ שם, שם, דף טו.

¹⁵ שם, שם, דף טז, ד"ה והנחש.

¹⁶ שם, שם, דף טו.

¹⁷ שם, שם, דף ב.

¹⁸ קאהן י', 'ב- הגדרת קרא', בית מדרש וירטואלי ע"ש ישראל קושיצקי, כסלו, תשע"ו.

מסכים שמעשה משונה בלי כוונה להזיק הוא קרן. אם כן, גם בסוגייתנו שהיא לפי רב פפא, הגדרת קרן יכולה הייתה להיות מצד השינוי, והסתירה בין הסוגיות חוזרת וניעורה. ונראה ליישב את הסתירה לפי שיטת הריב"א על פי מה שלמדנו בדף יט: - "בעי רב עינא: כשכשה באמתה מהו? מי אמרינן מידי דהוה אקרן, קרן לאו יצרא קתקיף ליה? הכא נמי לא שנא, או דלמא קרן כוונתו להזיק, הא אין כוונתה להזיק? תיקו". לכאורה גם סוגיה זו מוכיחה שהגדרת קרן היא כוונה להזיק. הרי אילו הייתה קרן מוגדרת על פי שינוי, מה לנו אם הזיקה משום שיצרא תקפה או משום שכוונתה להזיק. בשיטה מקובצת קושיה זו נשאלת על ידי רבנו ישעיה בשם הריב"א: "הקשה ריב"א: מאי קסבר? אי אורחיה - היינו רגל, ומה בכך אם אין כוונתה להזיק? ואי לאו אורחיה הוא - היינו קרן, ואפילו אין כוונתה להזיק ליחייב! כדאמרינן גבי תרנגול שהושיט ראשו לכלי זכוכית, הואיל ומשונה הוא מיחייב חצי נזק, ואף על גב דלא מיכוון להזיק. "קושיה זו מבוססת על ההנחה שהגדרת קרן היא שינוי. הריב"א בתשובתו דוחה הנחה זו: "ונראה לו לפרש, דכשכש באמתא חשיב ליה כי אורחיה על ידי יצרו, והיינו דקאמר מידי דהוה אקרן מועדת דחייבי נזק שלם משום דאורחיה הוא על ידי יצרו, או דילמא קרן מועדת כו' כוונתה להזיק, האי אף על גב דאורחיה הוא על ידי יצרו לא דמיא לקרן הואיל ואין כוונתה להזיק. אבל לעולם פשיטא ליה דלרגל הוא דמיא הואיל ולא הוי אורחיה אלא על ידי יצרו". כלומר, גם אם הבהמה נוהגת כדרכה, אם המניע למעשיה הוא כוונה להזיק, הרי זה קרן. משמעות השינוי בעניין זה אינה לעניין ההגדרה כקרן אלא רק לעניין השאלה האם תשלם חצי נזק או נזק שלם. מתוך דברי הריב"א נראה שהוא חולק גם על קביעת התוספות שנחש חייב מדין רגל. מסתבר שלפי הריב"א, דין נחש שמועד לעולם, כדין קרן מועדת, שהרי העובדה שאין כאן שינוי אינה מפקיעה שם קרן ממעשה זה. נפקא מינא לשאלה זו תהיה לעניין רשות הרבים - אם החיוב מדין רגל, אין חיוב ברשות הרבים. אך אם חיוב נחש מדין קרן מועדת, אז גם ברה"ר חייב. לפי הריב"א מסתבר שיש לחלק בין דין חצי נזק התלוי בשינוי, לבין הגדרת המעשה כקרן או כשן התלוי בכוונה להזיק. בהמה העושה נזק מפאת שיש לה כוונה להזיק חייבת מדין קרן, בין אם היא נוהגת בשינוי ובין אם היא נוהגת כדרכה כגון נחש. בהמה שנוהגת בשינוי אינה משלמת אלא חצי נזק, אפילו אם היא מתכוונת לאכילה, כגן כלב שאכל כבש. במקרה כזה הנזק הוא בגדר שן משונה הפטורה ברה"ר. ולפי זה יש ליישב את הסתירה בין הסוגיות בצורה פשוטה - הגדרת קרן היא כוונה להזיק, כפי שנראה בסוגייתנו. לכן בכל מקרה שבו יש כוונה להזיק יהיה חיוב גם ברשות הרבים, כפי שמשמע מסוגיית כשכשה באמתה. לעומת זאת, חיוב חצי נזק תלוי בשינוי, ולכן הגמרא קבעה שמאחר שאנו פוסקים שחצי

נזק הוא קנס, אי אפשר לגבות תשלום על בהמה שהזיקה בשינוי בבבל, אפילו אם כוונת הבהמה היא לאכילה ולא לנזק.

1.5 פרוש הרמב"ם¹⁹ - הרמב"ם אינו מתייחס לשאלת הגדרת נזק באופן ישיר. מכל מקום, על ידי עיון בהלכותיו, נוכל להבין את שיטתו. הרמב"ם פתח את הלכות נזקי ממון בזה הלשון: "כל נפש חיה שהיא ברשותו של אדם שהזיקה, הבעלים חייבין לשלם שהרי ממונם הזיק... וכמה משלם? אם הזיקה בדברים שדרכה לעשותם תמיד כמנהג ברייתה, כגון בהמה שאכלה תבן או עמיר או שהזיקה ברגלה כדרך הילוכה - חייב לשלם נזק שלם מן היפה שבנכסיו, שנאמר: 'מיטב שדהו ומיטב כרמו ישלם'. ואם שינת ועשת מעשים שאין דרכה לעשותם תמיד והזיקה בהן, כגון שור שנגח או נשך - חייב לשלם חצי נזק מגוף המזיק עצמו, שנאמר: 'ומכרו את השור החי וחצו את כספו וגו' ". הרמב"ם כלל ביחד את כל נזקי בהמה, ומתוך לשונו משמע שיש לכולם מחייב משותף "שהרי ממונם הזיק". אלא שבנוגע לגובה התשלום, יש הבדל בין בהמה שנוהגת כדרכה, לבין בהמה שנוהגת באופן משונה. משמעות הדברים, שגובה התשלום, אם חצי נזק או נזק שלם, אינו תלוי בשם הנזק; שן, רגל או קרן, כי אם ברגילות או בשוני שבמעשה, כמו שביארנו בשיטת הריב"א.

בנוגע לפטור ברשות הרבים, הרמב"ם²⁰ כותב: "הזיקה ברשות הרבים... אם בשן ורגל הזיקה כדרכה הרי זה פטור, מפני שיש לה רשות להלך בכאן ודרך הבהמה להלך כדרכה ולאכול ולשבר כדרך הילוכה ואם נגחה או נגפה או רבצה או בעטה או נשכה אם תמה היא משלם חצי נזק ואם מועדת משלם נזק שלם". כאן הרמב"ם כבר מזכיר את המונחים שן ורגל לעומת קרן. מזה גם כן משמע לכאורה כריב"א, שהפטור ברה"ר נאמר רק בשן ורגל ולא בקרן. ולפי זה, שן משונה, כגון כלב שאכל כבש, ישלם חצי נזק מדין נזק משונה אבל פטור ברה"ר מדין שן.

מצד שני, הרמב"ם נותן סברא מדוע יש לפטור שן ורגל ברה"ר: "מפני שיש לה רשות להלך בכאן ודרך הבהמה להלך כדרכה ולאכול ולשבר כדרך הילוכה". ולפי סברא זו, לכאורה יש לחייב שן משונה ברה"ר, שהרי אין דרך הבהמה לעשות כן ברשות הרבים. ובכן מסופקים אנו אם שן משונה חייבת ברשות הרבים על פי הסברא שרק כדרכה פטור, או שמא יש לפטור במקרה זה, הואיל ושן משונה הוא בסופו של דבר שן.

¹⁹ קאהן י', ב' - הגדרת קרן, בית מדרש וירטואלי ע"ש ישראל קושיצקי, כסלו, תשע"ו.

²⁰ תלמוד בבלי, בבא קמא, דף ב'ו', הלכה ח.

והנה, בסוף פרק א' ²¹ הרמב"ם פסק את ספק הגמרא וזה לשונו: "כשכשה בזנבה כשכוש רב שאין דרכה תמיד והזיקה ברשות הרבים או שכשכשה בגיד שלה ברשות הרבים והזיקה - פטור. ואם תפש הניזק - גובה חצי נזק ממה שתפש, שזה הדבר ספק הוא אם אלו תולדות הקרן שחייב עליה ברשות הרבים או תולדות הרגל שפטור עליה ברשות הרבים כמו שביארנו". אפשר להבין שלפי הרמב"ם, ספק הגמרא הוא אם כשכוש בזנב הוא תולדות רגל, הפטור ברה"ר וחייב נזק שלם, או תולדות קרן החייב ברה"ר וחייב חצי נזק. אך לפי הבנה זו, הרמב"ם היה צריך לפסוק שאם הבהמה הזיקה על ידי כשכוש הזנב ברשות הניזק, אם תפס נזק שלם אין מוציאים מידו, שהרי במקרה זה יש ספק שמא חייבת הבהמה מדין רגל. מכך שהרמב"ם השמיט דין זה, משמע שעצם השינוי אינו מוטל בספק, ולכן לעולם אין מקום לחייב יותר מחצי נזק כדין נזק משונה. כל ספק הגמרא הוא רק לעניין רשות הרבים, האם הנזק מוגדר כקרן או כרגל.

1.6 משמעויות להגדרת הקרן לאור ניתוח פסיקות:

בהגדרת קרן. הראיתי את הסתירה בין הסוגיות שהובילה לשתי עמדות שונות שננקטו על ידי רבותינו הראשונים: לפי הבנה אחת, קרן מוגדר על ידי המניע; כלומר, אם הבהמה פועלת מתוך כוונה להזיק, הנזק מוגדר כקרן. לפי ההבנה השנייה, המניע אינו מעלה ומוריד; מידת השינוי במעשה היא שמגדירה נזק כקרן - אם מעשה הבהמה הוא משונה, אז הנזק הוא קרן.

שתי הבנות אלו משקפות שתי תפיסות יסוד בנוגע למחייב של קרן. סביר מאד להבין כי שינוי במעשה הבהמה משפיע בעיקר על מידת האחריות של הבעלים, ועל חובתם לשמור על ממונם; הבעלים אמורים לצפות מעשים רגילים, אבל הם פחות מוכנים ומוגנים מפני מעשים משונים. לכן מסתבר, שאם חיוב קרן נובע מהאחריות שהטילה התורה על הבעלים לשמור על בהמתו, נזק שקשה לאדם לשמור את בהמתו מלבצעו יוגדר בצורה מיוחדת. לעומת זאת, באשר לאחריות הבעלים, המניע של הבהמה לכאורה אינו משמעותי כלל ²². אם בכל אופן, אנו מגדירים קרן על פי המניע של כוונה להזיק, הרי זה משום שכדי לחייב את בעל הבהמה, הבהמה עצמה צריכה לעשות מעשה של השחתה ונזק מכוונים, ועל כך בעל הבהמה חייב לשלם.

²¹ תלמוד בבלי, בבא קמא, דף יט, ב.

²² שם, שם, דף ג', ד"ה לא ראי.

על פי שתי תפיסות יסוד אלו בהבנת המחייב של קרן (אחריות הבעלים או התנהגות הבהמה), יש לחזור לסוגיה בדף ה²³: שהזכרנו בתחילת הפרק: "אמר רבא: וכולהו כי שדית בור בינייהו, אתיא כולהו במה הצד לבר מקרן, משום דאיכא למיפרך: מה לכולהו שכן מועדין מתחילתן; ולמאן דאמר: אדרבה, קרן עדיפא שכוונתו להזיק, אפילו קרן נמי אתיא". אם באחריות הבעלים אנו עוסקים, יש פחות מקום לחייב קרן משאר האבות, מאחר ואינו מועד מתחילתו. אבל אם הבעל צריך לשלם מפני ששורו עשה מעשה נזק, והוא כבעליו צריך לכסות את החשבון, יש יותר מקום לחייב על קרן שבה כוונת השור היא להזיק, מאשר בשן שבה כוונת הבהמה להנאה, או רגל שאין הבהמה מכוונת בכלל.

²³ תלמוד בבלי, בבא קמא, דף ה.

פרק שני - פסיקות להיזק כלב עפ"י המשפט העברי

חיפוש במשפט העברי אחרי התייחסות לנזק שנגרם ע"י כלב או לנשיכה על ידו מעלה כי נושא נשיכת כלב היא סוגיה מורכבת. ישנם מעט התייחסויות ספציפיות לכלב ולכן יש לבחון את הנאמר וכן לבחון האם ניתן להשליך מפסיקות בגמרא לנושא בהמות ולהשליך מהן על נשיכת כלב והאם דין כלב כבהמה אחרת שעליה קיימת פסיקה.

בחרתי לנתח זאת לאור פסיקתיו של הרב יהודה אביסר בשני מקרים שהם הוא דן: בחינת הפסיקה ב"פיצוי על נשיכת כלב"¹ ובפסיקה "נשיכת כלב כנגיחת שור"².

2.1 "נשיכת כלב כנגיחת שור" – הרב יהודה אודסר טוען כי יש התייחסות שונה בשני מצבים. א. כלב כחיה תמה - בתלמוד במסכת בבא קמא - הכירו את הכלב אך לא ראו בו כמועד לנשיכה אלא כתולדה של קרן תמה, משמע שאין הנשיכה נחשבת אצלו לדבר הרגיל (יש להעיר שההתייחסות היא כזו לאור התפיסה שהייתה אז שהכלב, היה ידוע כמזיק). הגמרא מורה לנו שאף שלא דנים בנזקיו בזמן הזה, שאין לנו דיינים סמוכים, מכל מקום היו מחרימים (חרם ונידוי) את הבעלים עד שהיו הורגים את הכלב שהזיק³ ב. הכלב כחיה מועדת – מתייחס לזנים של כלבים מסוכנים (ולא מכח אילוף שאז לא ברור שהוא נחשב כמועד) שנחשבים כמועדים מתחילתם ודינם יהיה דומה לאותם חמישה מינים שמנתה המשנה⁴ (האריה הזאב הדוב הברדלס והנחש) כמועדים מתחילתם לנשיכה וכדו' ואז נראה שנדון, גם בזמן הזה, בפיצוי הנזק שעשו. כמו כן יש לשים לב שחז"ל הגדירו נזק של בהמה באדם כ"אינו מצוי" ואף שור המועד לנגיחה ונשיכה של בהמה אינו מועד לנגיחה ונשיכה של אדם. ולכן נצטרך לוודא שאכן מינים אלו מועדים לנשיכת אדם.

2.2 "פיצוי על נשיכת כלב" - הרב יהודה אודסר מציג חלק מהטיעונים המסתמכים על המשפט העברי. בגמרא ובפוסקים היזק זה של נשיכה, כנזקי ממונו של האדם, מוגדר כנזק המכונה "קרן"²⁴ (שציטט מתוך עיין בטור ושולחן ערוך חושן משפט סימן שפ"ט) / נזק של קרן הינו נזק שאינו מדרך ההתנהגות הרגילה של הבהמה, בניגוד להיזק "רגל" ו"שן" שהם דברים רגילים שהבהמה עושה ועל ידי כך יכולה להזיק ממון של אחרים. כך הוגדר גם בשולחן ערוך (שפ"ט סעיף ה): "והמשנה ועשה מעשה שאין דרך כל מינו

¹ קאהן י', ב- הגדרת קרן, בית מדרש וירטואלי ע"ש ישראל קושיצקי, כסלו, תשע"ו.

² קאהן י', ב- הגדרת קרן, בית מדרש וירטואלי ע"ש ישראל קושיצקי, טבת, תשע"ו.

³ תלמוד בבלי, בבא קמא, דף טו.

⁴ בתוך: קאהן י', ב- הגדרת קרן, בית מדרש וירטואלי ע"ש ישראל קושיצקי, כסלו, תשע"ו.

לעשותו כן תמיד כגון שנשך או נגח " .. אם נסתמך על דברי חכמים שנכתבו בנושא
וחכמים קבעו שב"שליחות" זו אנו דנים (בדרך כלל) רק דברים המצויים ושיש בהם
הפסד (חסרון כיס) ולכן כעקרון אין דנים בנזקי "קרן" (טור ושולחן ערוך חושן משפט
סימן א סעיף א-ג). לאור זאת, נראה לכאורה שבתי הדין לא דנים בזמן הזה נזקים
שנגרמו לאדם מכח נשיכות של כלבים.
בבתי הדין לממונות נהוגות כיום כמה גישות ביחס לדיונים על פי החוק הנהוג במדינת
ישראל, יש הרואים בו כמחייב מכח "דינא דמלכותא". ויש המחייבים בו מכח "שבעת
טובי העיר"⁵ (חושן משפט סימן ב).

⁵ בתוך: קאהן י', ב'- הגדרת קרן, בית מדרש וירטואלי ע"ש ישראל קושיצקי, כסלו, תשע"ו.

פרק שלישי - היזק ע"י כלב במשפט האזרחי

היזק על ידי כלב בדיני נזיקין בישראל¹ הוא עוולה נזיקית המתארת נזק גופני הנגרם מתקיפה של כלב. הסעיף על פי פקודת הנזיקין מטיל באופן אוטומטי על בעלי הכלב לפצות את הניזוק, מלבד מצבים מסוימים. עוולת היזק על ידי כלב הוכנסה כתיקון, בשנת 1992 ביוזמתו של ח"כ אברהם בורג, בעקבות שורה של תקיפות של כלבים כנגד ילדים קטנים, שהובילו לפציעות קשות. הדבר הוביל לחקיקת סעיפים 41א-41ג בפקודת הנזיקין שעוסקים בהיזק על ידי כלב, כדי לתת מענה לתופעה. בהליך החקיקה, הייתה התלבטות אם להטיל אחריות רק על בעלי כלבים מועדים או על כל בעלי הכלבים, אך נוכח חומרת התופעה הוכרע כי יש להטיל אחריות על כלל בעלי הכלבים. המחוקק ביקש בכך להיטיב עם הניזוק שנפגע בנזק גוף שנגרם על ידי כלב, ולהפוך את תביעתו לקלה יותר מבלי שיצטרך להוכיח רשלנות של בעל הכלב, חקוקה וכדומה.

3.1 סעיפי פקודת הנזיקין העוסקים בהיזק על ידי כלב:

41 א. נזקים שנגרמו על ידי כלב:

בתובענה בשל נזק לגוף שנגרם על ידי כלב, חייב בעליו של הכלב או מי שמחזיק בכלב דרך קבע (להלן – הבעלים) לפצות את הניזוק, ואין נפקא מינה אם הייתה או לא הייתה התרשלות מצדו של הבעלים (דוגמת פס"ד יפורט בפרק הבא)

41 ב. הגנות:

בתובענה לפי סימן זה לא תהא הגנה לבעלים, אלא אם כן הנזק נגרם עקב אחד מאלה (1). התגרות של הניזוק בכלב;

(2). תקיפת הניזוק את הבעלים, את בן זוגו, הורו או ילדו;

(3). סגת גבול של הניזוק במקרקעין של הבעלים.

41 ג. שמירת דינים:

אין סימן זה גורע מזכויות אחרות לפי פקודה זו או לפי כל דין אחר. סעיף 41א קובע מספר תנאים לעוולה: מדובר בנזק גוף, הנזק נגרם על ידי כלב (לא חייבת להיות נשיכה ואף לא מגע), המפצה הוא הבעלים או המחזיק בכלב בדרך קבע, אין חשיבות לעובדה אם הייתה רשלנות. סעיף 41 ב מגדיר הגנות שכאשר מתקיימת אחת מהן, אין עילה לתביעה דרך "היזק על ידי כלב", אך ניתן לתבוע דרך עוולות אחרות בפקודת הנזיקין או מחוצה לה.

¹ פקודת הנזיקין: היזק על ידי כלב, 1992.

פרק רביעי - היזק ע"י כלב במשפט הפלילי

עבירת אי נקיטת אמצעי זהירות בחיה¹ היא אחד הסעיפים של עבירת של מעשה פזיזות ורשלנות המנויה בסעיף 338 (א') לחוק העונשין. העבירה כוללת תשע פעולות שבוצעו באופן רשלני וגרמו לחבלה באדם או אף לסיכון לחיי אדם: אדם שנהג ברכב או רוכב בדרך ציבורית; מפעיל כלי שיט או כלי טיס או משתתף בהפעלתם; עושה מעשה באש ומסכן את סביבתו; עושה מעשה בחומר נפץ ומסכן את סביבתו; לא נוקט אמצעי זהירות מפני סכנה בחיה שבהחזקתו; נותן טיפול רפואי או כירורגי לאדם שהתחייב לטיפול בו; מוכר או מספק חומר מרעיל או מסוכן, משתמש בחומר מרעיל או מסוכן אך מפקירו. וביתר פירוט הסעיף הרלוונטי לענייננו הינו:

338 (א) העושה אחת מאלה בדרך נמהרת או רשלנית שיש בה כדי לסכן חיי אדם או לגרום לו חבלה, דינו – מאסר שלוש שנים;

(6) אינו נוקט אמצעי זהירות מפני סכנה מסתברת הכרוכה בחיה שבהחזקתו.

רשלנות לפני סעיף 6 הקשורה לבעלי חיים, יכולה להיות רלבנטית לאי הקפדה על כללי האחזקה של כלב מסוכן, וגם להפרת חוקי הרווחה בהחזקת בעלי חיים.

4.1 החזקת כלב מסוכן

החוק להסדרת הפיקוח על כלבים² נועד להסדיר את החזקתם של כלבים בישראל. החוק נחקק ביזמת משרד החקלאות וקובע את כל הקשור לחובת הרישיון לכלבים, הגדרה של כלב מסוכן, מרכז רישום ארצי, סמכויות תפיסת כלבים ועוד. החוק מגדיר סוגים מסוימים של כלבים כמסוכנים לפי הגדרות אלה:

- כלב שגילו מעל שלושה חודשים שנשך, ונשיכתו גרמה לחבלה או להריגה.
- כלב מגזע מסוכן.
- כלב שבא מהכלאה של גזע מסוכן עם גזע אחר, וקיים דמיון בין דפוסי התנהגותו לגזע המסוכן.

רשימת הכלבים המסוכנים כוללת כלבים אלה: אמריקן סטאפורדשייר טרייר (אמסטף), בול טרייר (אנגלי), דוגו ארגנטינו (ארגנטינאי), טוסה אינו (יפני), סטאפורדשייר בול טרייר (סטאף אנגלי), אמריקן פיט בול טרייר (פיטבול), פילה ברזילרו (מסטיף ברזילאי),

¹ חוק עונשין, תשל"ז-1977.

² חוק להסדרת פיקוח על כלבים, התשס"ג-2002.

רוטוויילר. כלבים אלה דורשים תנאי החזקה שונים מכלבים רגילים בגלל טבעם התוקפני. נוסף על תנאי אחזקתם בבית, יש לעדכן את הציבור באמצעות שלט "זהירות כלב מסוכן". כמו כן יש להתהלך עם הכלב מחוץ לבית רק כשלפיו יש מחסום ועם רצועה שאורכה פחות משני מטר. אם יש בבית שבו הם מוחזקים קטינים מתחת לגיל 16, גם בבית עליהם להיות עם מחסום. בכל הקשור לכלבים מסוכנים קובע גם החוק את כל הקשור לייבוא כלבים, ריבויים, החזקתם, מכירתם ומסירתם. יצוין שיש מדינות בעולם המחמירות יותר בכל הקשור לגידול כלבים מסוכנים ויש האוסרות על ייבוא כלבים ואחזקת כלבים מזנים המותרים בישראל.

החל משנת שנת 2009³ נחקקו בישראל חוקים להגנה על בעלי חיים⁴ שמוחזקים לא לצורכי חקלאות. המטרה היא לדאוג לרווחת בעלי החיים בתנאי המחיה שלהם, אורך הרצועה שבה הם מוחזקים, מים ותזונה. על המחזיק בחיה להוציאה לטיולים ולדאוג לבריאותן. בשנים האחרונות נכנס לתוקפו חוק שמאחד את כל הקנסות מהרשויות ברחבי הארץ, בכל הקשור לאחזקת כלבים. למשל קנס על טיול עם כלב מסוכן ללא זמם הוא אחיד ועומד בכל הארץ על 1,000 ₪.

מעבר לאכיפת הרשויות המקומיות על כל הקשור לאחזקת הכלבים, עלול אדם לעמוד לדין אם כלב ברשותו נשך אדם אחר. כמובן שהחוק מתייחס לכל כלב, אך מטבע הדברים כלבים מסוכנים הם המועדים יותר לתוקפנות ולכן בדרך כלל הם אלה שתוקפים ונושכים אחרים, אפילו בני משפחה.

4.2 מקרים בהם לא יועמד לדין אדם בעבירת אי נקיטת אמצעי זהירות בחיה?

באוגוסט 2016⁵ תוקנה הגדרת היסוד הנפשי של רשלנות (תיקון מס' 126). נקבע בו כי רשלנות היא אי מודעות לטיב מעשה שאדם מן הישוב היה יכול להיות מודע לנסיבותיו. בביצוע העבירה נטל העושה סיכון בלתי סביר שגרם לתוצאה. די לקבוע רשלנות כיסוד נפשי גם לעבירה שאיננה מסוג פשע. מטרת התיקון היא:

א. להדגיש שהאחריות ברשלנות תוטל אם התקיים יסוד של נטילת סיכון בלתי סביר על ידי עושה המעשה, ביחס לתוצאה שהתרחשה כתוצאה ממעשה זה. זאת כי בני אדם נוטלים סיכונים בהקשרים שונים וסיכונים אלה מהווים סיכונים סבירים שלא מצדיקים פתיחת הליך פלילי.

³ תקנות צער בעלי חיים (הגנה על בעלי חיים) החזקה שלא לצרכים חקלאיים, התשס"ט-2009.
⁴ חוק צער בעלי חיים (הגנה על בעלי חיים), (תיקון מס' 11) התשע"ה - 2015
⁵ חוק העונשין תיקון 126 התשע"ו - 2016.

ב. החלת יסוד נטילת הסיכון הבלתי סביר גם על עבירות שכוללות יצירת סיכון ולא רק על התוצאה עצמה (הן יצירת הסיכון והן התוצאות הן בלתי סבירות).
 כדי לקבוע כי אכן התרחשה עבירה של אי נקיטת אמצעי זהירות בחיה על התביעה יהיה להוכיח את אלה:

הקשר הסיבתי עובדתי – האם התנהגות העושה גרמה להתרחשות התוצאה? המבחן הוא "הסיבה שבלעדיה אין", כלומר אלמלא המעשה לא הייתה נגרמת התוצאה.
הקשר הסיבתי משפטי – מבחן נורמטיבי הבודק מבחינת השיקולים המשפטיים על איזה מעשים ראוי להטיל אחריות פלילית ועל איזה לא.

כך לדוגמה במקרים הבאים תקיפת כלב לא תיחשב לרשלנות מצד בעליו: במידה וננקטו כל האמצעים הנדרשים לשמירת הכלב בחצר כמצוין בחוק, והכלב הצליח להשתחרר ולברוח, לא יואשם המחזיק בו ברשלנות. כמו כן, במקרים בהם התגרה אדם בכלב והתנהג כלפיו באלימות, וכך הובילו לכדי תקיפה, לא יואשם בעליו בעבירת החזקת כלב ברשלנות. בנוסף, במידה ובעל הכלב לא נמצא לידו במקרה התקיפה, יש להוכיח כי אכן מדובר בכלב המסוים שתקף וגרם לחבלה. עוד יש לציין כי אם כלב תקף אדם שאיים וניסה לתקוף אחד מבני משפחתו, לא ייחשב הדבר כעבירה.

הגשת כתב אישום בגין אי נקיטת אמצעי זהירות בחיה

במידה והתביעה המשטרית סבורה שיתאפשר לה להוכיח מבחינה ראייתית שהחשוד פעל ברשלנות בהחזקת חיה, עשויה היא להפנות את התיק להליך של סגירת התיק בהסדר מותנה או לחילופין להגיש נגדו כתב אישום לבית משפט השלום ולדרוש את הרשעתו בפלילים. כמו כן, במידה והמשטרה מחליטה לסיים את התיק נגד הלקוח בהסדר מותנה או לחילופין להגיש נגדו כתב אישום בגין אי נקיטת אמצעי זהירות בחיה, הדבר עשוי לגרום בעתיד אף תביעה נזיקית של המתלונן נגד הבעלים של החיה.

4.3 תביעה אזרחית בגין אי נקיטת אמצעי זהירות בחיה

במקרים בהם נגרמה לאדם חבלה כתוצאה מרשלנות של אדם אחר בהחזקת חיה, ניתן להגיש נגדו תביעה אזרחית. לאחר הפגיעה חשוב לפנות לקבלת טיפול רפואי ולשמור כל מסמך רפואי הקשור אליה. כמו כן, ניתן להגיש תלונה במשטרה על מנת ולפעול נגד הבעלים של החיה אף במישור הפלילי כאמור לעיל.

פרק חמישי – ניתוח פסק דין: נשיכת כלב

בחרתי להביא את פסק הדין של בית המשפט המחוזי בירושלים לע"פ¹: מורן יעקבי נגד מדינת ישראל. פסק דין זה עוסק בערעור על פסק דינו של בית משפט השלום שבו הורשעה מורן יעקבי, על פי הודאתה, במעשה פזיזות ורשלנות, עבירה לפי סעיף 338(א)(6) לחוק העונשין, תשל"ז-1977², ונגזר עליה עונש הכולל שירות לתועלת הציבור, מאסר מותנה, צו מבחן ופיצוי למתלוננת.

עמדת השופטת גילה כנפי-שטייניץ: עומדת בקשת המערערת להתיר לה לחזור בה מהודאתה, ולחלופין, לבטל או להפחית את הפיצוי למתלוננת. על פי הנטען בכתב האישום, הנאשמת היא הבעלים של שני כלבים מסוג פיטבול שהם "כלבים מסוכנים" כהגדרת החוק להסדרת הפיקוח על כלבים, התשס"ג-2002 (חוק ההסדרה)³. בבית הנאשמת, בו הוחזקו הכלבים, החצר לא הייתה נעולה ומגודרת באופן שימנע מהכלבים לצאת ממנה. עוד נטען כי תקפו שני הכלבים, אשר יצאו מן החצר דרך פרצה בגדר, את המתלוננת ונשכו אותה הכלבים. אך בכל זאת טענה המערערת אשר היא נקטה באמצעי הזהירות הנדרשים ולא הפרה את חובת הזהירות המוטלת עליה. עוד הוסיפה המערערת כי: "הוא (הגרוש שלה) רצה לקחת אחריות על התיק הזה והם לא הסכימו כי זה הכלבים שלי כאילו אני עשיתי את זה ואני צריכה לקבל הרשעה על משהו שלא עשיתי". בית המשפט הבהיר לה שהיא האחראית על הכלבים ובגלל זה היא האחראית הבלעדית על התקרית שהתרחשה. על פי ג' כנפי-שטייניץ טוענת שמידת הפיצוי היא כמידת הרשלנות, הנזק והפגיעה של הנפגע.

עמדת השופטת אריה רומנוב: חוות דעתו של כבוד השופט אריה רומנוב היא בדעת מיעוט ושונה מדעותיהם של הרוב, אך זאת מטעמים שונים של עצם ההודאה ואין זה מהסוגיות עליהן דנתי בעבודה זו. אומר אריה שהוא אכן מוטרד מהטענה שהמערערת עצמה אומרת שהיא הציגה לפני הרשויות מצג שווא לצורך קבלת הרישיון הדרוש להחזקת הכלבים, ובכך אפשרה לבן זוגה לשעבר להחזיק כלבים מסוכנים שלנוכח עברו הפלילי הוא אינו זכאי להחזיקם.

עמדת השופט רם וינוגרד: השופט וינוגרד מסכים עם השופטת ג' כנפי שטייניץ החוות דעתה על הערעור.

¹ ע"פ 73073-01-18 יעקבי נ' מדינת ישראל ואח'.

² שם, שם, עמ' 1.

³ שם, שם, עמ' 1-6.

סיכום

בעבודה זו בחנתי והעמקתי בנושא של גרימת נזק על ידי בעל חיים בכלל, וכלב בפרט.

את הנושא "תקפתי" משלושה צדדים:

גישת המשפט העברי בה פתחתי את עבודתי, ובגישתו לנזק הנגרם על ידי בעל חיים באופן כללי, הגדרתי את ארבעת אבות הנזיקין על פי חז"ל, הסברתי כיצד ההלכה היהודית מתייחסת לנושא הנזק והאחריות לו, בחנתי את פרשנותו של רש"י ואת פרשנותו של הריב"א. נתתי משמעויות להגדרת ה"קרן" לאור ניתוח הפסיקות, והבאתי פסיקות בנושא של היזק כלב על פי המשפט העברי.

בפרק שלאחר מכן בחנתי את נושא היזק על ידי הכלב במשפט האזרחי שרובו ככולו נשען על סעיפי פקודת הנזיקין המנדטורית והתיקונים שהוספו על ידי המחוקק בעקבות שינויים בנסיבות, בחקיקה האחרת ובהיסתמך על אירועים בעלי משמעות לעניין הציבורי. התייחסתי לצירופים הספציפיים, להגנות ולשמירת הדינים.

הפרק הבא התייחסתי לנושא מנקודת המבט של המשפט הפלילי, רובו התייחס לסעיף 338 (א)(6) לחוק העונשין התשל"ז-1977, אשר ממקם את העבירה בתוך עבירות הרשלנות ומגדיר את העונש בצידו. עוד הגדרתי את עבירת ההחזקה של כלב מסוכן כפי שבא לידי ביטוי בחוק להסדרת פיקוח על כלבים, התשס"ג-2002. בהמשך תיארתי גם את ההגנות כפי שחוקקו בתיקון 126 לחוק העונשין.

בפרק האחרון בחנתי את ערעור פלילי, יעקבי נגד מדינת ישראל ואחרים, וניתחתי את עמדות הרלוונטיות לעבודה זו של השופטים.

מתוך העבודה אני למד כי המשפט העברי איננו מחייב את בתי המשפט כיום, אך נהוג לצטט אותו בפסקי הדין בהתייחסות לסוגיות והנושאים הרלוונטיים על מנת לנתח את האירועים עליהם ניתן פסק הדין.

לא כך הדברים בקשר שבין המשפט האזרחי לפלילי, הרשעה בדין הפלילי משמשת כ"קיצור דרך" משמעותית במשפט האזרחי ואף בשנים האחרונות "נכנס" הליך הקרוי "תביעה נגזרת לפלילי" בו החוק מגדיר את האפשרות למעשה, את האפשרות לתבוע את עושה המעשה הפלילי על סמך הרשעתו בדין ומכאן שנותר לתובע רק להוכיח את רמת הנזק ולא את עצם עובדת קרות האירוע ומבצעו.

ומשכך גם בעבירה אשר עוסקת העבירה זאת, ניתן לקשור בין השניים, אך אין הדבר מחייב שכן רבים הם המקרים בהם מוגשת טביעת נזיקין ללא תלונה במשטרה והגשת כתב אישום ולהפך.

לדוגמה: המקום בו לא ניתן להוכיח מעבר לכל ספק סביר את אחריותו של בעל הכלב לאירוע, אין הדבר אומר כי לא יוכל לתבוע הניזוק את הנזק אשר נגרם לו, ומאידך במקרה בו הוכח הקשר בין בעל הכלב לבין ביצוע העבירה והוא אף הורשע בדין, אין הדבר מחייב הגשת תביעה נזיקית, הן משום קבלת פיצוי במסגרת גזר הדין או משום שלא ניתן לכמת את הנזק בכסף.

רשימה ביבליוגרפית

חקיקה

חוק עונשין, תשל"ז-1977.

תקנות צער בעלי חיים (הגנה על בעלי חיים) החזקה שלא לצרכים חקלאיים, התשס"ט-2009.

פקודת הנזיקין: היזק על ידי כלב, 1992.

חוק להסדרת פיקוח על כלבים, התשס"ג-2002.

חוק צער בעלי חיים (הגנה על בעלי חיים), (תיקון מס' 11) התשע"ה – 2015.

פסיקה

ע"פ 18-01-73073 יעקבי נ' מדינת ישראל ואח'.¹ חוק העונשין תיקון 126 התשע"ו – 2016.

ספרות מחקר

ספרים

אלון מ', המשפט העברי – תולדותיו מקורותיו ועקרונותיו, הוצאת מאגנס, התשל"ג – 1973
 אלון מ', מבעיות ההלכה והמשפט במדינת ישראל, הוצאת המכון ליהדות זממנו – האוניברסיטה
 העברית בירושלים, התשל"ג-1973.

קדמי י', הדין בפלילים - חוק העונשין- חלק ראשון חלק מקדמי וחלק א' כללי: הדין בראי
 הפסיקה, הוצאת דיונון, התשע"ב – 2012

מאמרים

קאהן י', 'ב- הגדרת קרן', בית מדרש וירטואלי ע"ש ישראל קושיצקי, כסלו, תשע"ו.
 קאהן י', 'ב- הגדרת קרן', בית מדרש וירטואלי ע"ש ישראל קושיצקי, טבת, תשע"ו.

משפט עברי

ספרות הפסיקה

ויקרא, כ"ד, פרשת אמור.

שמות, כ"א-כ"ב, פרשת משפטים.

תלמוד בבלי, בבא קמא.